

"Liêu Trai Chí Dị đã đem lại cho chúng ta những giây phút thích thú, phiêu diêu, trong khung cảnh nhàn nhã, huyền ảo, đầy huyền diệu."

"Tôi nhớ, tôi đã say mê đọc Liêu Trai Chí Dị qua các bản dịch của Tội Đàn và Đào Trinh Nhất. Sau này tôi đã thêm nhiều truyện dịch giá trị của ông Nguyễn Hoành. Với tài phiên dịch "mới mẻ và mới mẻ" của các dịch giả này, Liêu Trai Chí Dị đã đem lại cho chúng ta những giây phút thích thú, phiêu diêu, trong khung cảnh nhàn nhã, huyền ảo, đầy huyền diệu." (Trần Trọng San*)

Nhà văn nhà thơ Kim Y Phạm Lữ Oanh (1902-1999), người dịch nhiều truyện Liêu Trai Chí Dị nhất, 98 truyện tính từ 1987, số 71 truyện của Đào Trinh Nhất, 35 truyện của Hồ Xuân Hương Nguyễn Hoành.

"Tôi đọc Liêu Trai từ cái tuổi chập chững biết đặt tên tác giả, cũng chập chững nào là văn chương. Truyện của Bà Tùng Linh thật xa lạ với tôi là một tác giả truyện kể, nhưng mà tôi tin là có thật, một cách tự nhiên. Nhưng có thật, dù không ai thấy chúng. Huyền diệu cũng có thật, dù không ai thấy chúng." (Nguyễn Minh Côn*) "Tôi thích đọc Liêu Trai không phải vì chuyện ma quỷ trong đó... Người dịch Liêu Trai nên hiểu Liêu Trai đúng là khía cạnh huyền diệu của tác giả là chuyện đời người nhà Thanh. Có một truyện về một đôi con chồn là ngụ ý cái đuôi sam của người Tàu thu hút vì Bà Tùng Linh còn thấy người nhà Minh học nhà Thanh - là buổi ông đang sống." (Văn Học Hoàng Sơn*)

Ba nhà văn nhà giáo tên tuổi kể trên đã viết như thế khi Tập chí Thi Sĩ Tập của tôi phỏng vấn các ông một câu duy nhất: "Nên hiểu truyện Liêu Trai như thế nào?" Bài phỏng vấn đã đăng báo từ tháng 2, 1974 tại Sài Gòn. Tôi thu thập, ba dịch giả dịch Liêu Trai của Bà Tùng Linh như tôi nghĩ

nhất là Tồn Đà Nguyễn Khắc Hiếu, Đào Trinh Nhứt, và Hiếu Chân Nguyễn Hoán. Người thích đọc lo ngại truyện huyễn dị mà kỳ thú, nhưng khi chân mặt cách tự nhiên, không khi nào có nhân vật nào: nhà văn Bửu Tùng Linh trước bao nhiêu truyện Liêu Trai, và ba dịch giả nói trên đã dịch bao nhiêu truyện, và còn bao nhiêu truyện nữa chưa dịch ra? Câu hỏi này được giải quyết tìm thấy khi đọc truyện Liêu Trai của dịch giả thứ ba, mặt nạ dịch giả, là Kim Y Phạm Lữ Oanh.

Kim Y Phạm Lữ Oanh (1902 - 8 tháng 3, 1999) người Thừa Thiên Huế, Hà Đông, sáng tác cùng thời với nhà sử học Phạm Văn Sơn, năm 1940 đã xuất bản cuốn tiểu thuyết Tình Lữ, và năm 1968 đã hoàn tất cuốn Tân Chinh Phụng Ngâm Khúc, tái bản lần đầu tiên năm 1984 trong Tuyển tập Thiêng Quyên của Tập đoàn Xuất bản Cảnh Nam. Bà là người đóng góp vào mặt nạ dịch giả Việt Nam thế kỷ XVIII, là Đoàn Thị Điểm. Với nhân vật Nho phong của mặt nạ gia đình sĩ phu nữ tiểu thuyết năm sáu thế kỷ trước của Miên Bửu, Phạm Lữ Oanh viết vẫn làm thế trong truyện thơ ngạn ngữ Diêu Nhân đời nhà Lý, bà tinh thông Hán học và chữ Nôm, từng sống bằng nghề dịch tiểu thuyết kiếm hiệp Trung Hoa sang Việt ngữ trước năm 1975 tại Sài Gòn, ký hiệu bút hiệu khác nhau như Lão Sơn Nhân, Mộng Tiên. Năm 1965 bà đã dịch truyện bìa Thi Kinh Quốc Phong của Trung Hoa, mà học giả Nguyễn Đăng Thục, nguyên khoa Trường Văn Khoa Sài Gòn, đã nhận xét viết lời giới thiệu: “Bản tôi soạn có hạn chế, vốn dòng Nho phong, thế này đã được nghiêm ngặt giới hạn Hán học,... có cho tôi xem bản thảo dịch Kinh Thi Quốc Phong ra quốc âm, chú thích đầy đủ, lời thơ như nhàng và sát nghĩa. Được lời giới thiệu, tôi không ngại việc này, có mấy lời tôi thêm giới thiệu cùng dịch giả.”

Tác phẩm dịch thơ thì như thế, về truyện, Kim Y Phạm Lữ Oanh đã đem số dịch truyện, dịch hát, về Liêu Trai Chí Đệ của Bửu Tùng Linh. Năm 1962, ba tập đã xuất bản tại Sài Gòn, năm 1987 lại thêm hai tập mới của bà là nhà thơ Trường Anh Thơ đã cho tái bản. Trong lời nhà xuất bản (Tập đoàn Cảnh Nam), có kiếm kê như sau:

-Liêu Trai Chí Đệ của Bửu Tùng Linh (1640-1715) in ra lần đầu năm 1776, gồm 431 truyện và chia thành tám tập (sau này có bản in thành 16 tập).

-1938, Tồn Đà đã xuất bản tại Hà Nội tập truyện dịch Liêu Trai Chí Đệ đầu tiên, không rõ bao nhiêu truyện.

-1952 (?),Đào Trinh Nhứt cho phát hành tập truyện dịch Liêu Trai thế hai, do Bản Phạm Văn Sơn xuất bản, gồm 51 truyện.

-1958, Hiếu u Chân Nguyệt n Ho t cho ph bi n b n d ch Liêu Trai th ba, do C s Báo chí và Xu t b n T Do n hành, g m 35 truy n.

-1962, Kim Y Phạm Lữ Oanh (ký bút hiếu u M ng Tiên) cho ph bi n b n d ch Liêu Trai th t , do Tr ng S n xu t b n, g m 98 truy n. B sau cùng này do T h p Cảnh Nam c a Tr ng Anh Th y và Nguyệt n Ng c Bích tái b n năm 1987, đ c chia làm 3 t p. Trong i nhà xu t b n có vi t: “Kim Y Phạm Lữ Oanh (trong khi) cho tái b n các truy n đã in t Sài Gòn, và s ti p t c d ch n t nh ng truy n còn i.” Nh ng d ch gi đã ra đi, mà đ c gi c a bà đã không đ c đ c h t các truy n Liêu Trai bà nói s d ch h t.

Bà Kim Y Phạm Lữ Oanh và ch ng, nhà th , h a s Tá Chi Tr ng Cam Kh i, là nh ng g ng m t Nho phong ngh sĩ đ c kính tr ng t i vùng th đô Hoa Th nh Đ n trong ba th p niên cu i cùng c a th k XX. Bà m t trong tháng này, m ng 8 tháng 3, năm 1999. Trong các tác ph m c a bà, có m t cu n sách c n thi t cho ng i đ c sách, là cu n kinh s 1 trong Ngũ Kinh c a Trung Hoa, là Kinh Thi (đ ng tr c các kinh Th , L , Nh c và Kinh Xuân Thu). Trên m t báo này, Ng i Vi t s ra ngày 28 tháng 2, 1985, b n d ch Thi Kinh Qu c Phong c a Kim Y đã đ c nh n đ nh nh sau: “Ng i d ch đã dùng th ca dao Vi t Nam đ i n d ch Qu c Phong c a Trung Hoa. M i bài đ u có ph n nguyên văn ch Hán, ph n phiên âm, d ch, chú thích, bình gi i r t đ y đ d hi u; đ ng th i còn là m t tài li u quý giá cho ngành kh o c u n a.”

V i cách làm vi c đó, b n d ch Liêu Trai c a bà Kim Y cũng có thêm chú thích, m i truy n có m t t m hình chính đ n đ u, v i ph n ch Hán trong tranh đ y đ . Bà còn d ch c hai m t t m bia m c a B Tùng Linh, và nh n m nh: b n d ch Liêu Trai c a bà là d ch theo b n kh c “Thanh kha đình” kh c theo nguyên c o c a tác gi : không có ch m câu. V n đ d ch x a nay v n quan tr ng, và “d ch không ph i là ph n” nh m t i nói hàm h , n u ng i d ch là m t cây bút nghiêm túc, và có m t “văn hóa d ch” cho riêng mình, ch ng h n i d ch c a nhà văn, nhà th Kim Y Phạm Lữ Oanh. Xin dùng b n câu th c m đ Liêu Trai c a chính bà đ k t thúc bài này:

Đèn ai le lói canh ch y

Ngoài song i t ph t m a bay i nh lũng.

Tác Giả: Viên Linh

Thứ Sáu, 16 Tháng 3 Năm 2012 06:45

Chuy n đ i tai đã b ng b ng

Thì nghe ma k n i lòng bu n vui.

(Tháng 3, 2012)

* Trích ph n tr i ph ng v n c a Viên Linh (báo Th i T p Sài Gòn): “Nên hi u truy n Liêu Trai nh th nào?” Ph n tr i có kèm thêm bài v v B Tùng Linh, và b sung vài truy n đ ch m i, đã đăng i trên Kh i Hành s 72, tháng 10, 2002.